

Verleiden om meer te werken

Louis Polstra

19 december 2023

Een paar weken geleden zat ik tijdens een gezamenlijke maaltijd in het dorps huis aan tafel met Frank. Frank is een jongeman, die volgend jaar zijn mbo-4 opleiding Human Technology hoopt af te ronden. Geïnteresseerd vroeg ik wat hij daarna ging doen. Was hij geïnteresseerd in een hbo-studie? Of zocht hij een baan en welke dan? Zijn antwoord was dat hij lasser wilde worden. Met lassen was goed geld te verdienen, vertelde hij. Hij hoefde dan niet zoveel uren te werken om privé leuke dingen te doen. Ik moest aan Frank denken tijdens de lezing van Wolfgang Streeck, voormalige directeur van het vermaande Max Planck Instituut over de krapte op de arbeidsmarkt.

Professor Streeck was uitgenodigd voor de slotlezing van het congres Towards a Workless Society?. Kees Mosselman en ik gaven daar een presentatie over ons onderzoek naar de Groningse basisbanen. De lezing van Streeck begon met het vraagstuk van krapte op de arbeidsmarkt in de Noord-West Europese landen. Er is in de landen om ons heen, net als bij ons, meer vraag naar arbeid dan aanbod. Deze krapte belemmert onze bedrijven in hun productie en groei, wat ten koste gaat van het regionaal verdienmodel en daarmee ons welbevinden. In veel beleidsstukken worden de pijlen gericht op het onbenut arbeidsmarktpotentieel. Veel mensen staan nog werkloos aan de kant, hebben besloten niet meer te werken of werken parttime. Als het lukt om hun (meer) uren betaald te laten werken, dan vermindert dat deze krapte. Werk moet wel lonen. Een manier om mensen te verleiden is ze meer te betalen. Werken wordt zo aantrekkelijker. Maar stelt Streeck, dan wordt voorbij gegaan aan wat hij noemt de subsistentialisten.

Een synoniem van subsistentie is levensonderhoud. Subsistentialisten werken om in hun levensonderhoud te voorzien en nemen genoegen met wat ze hebben. Hun tegenhangers zijn de expantionalisten. Deze werken om hun vermogen uit te breiden, voor een beter bestaan. Ik denk dat iedereen wel wat subsistentialisme als expantionalisme in zich heeft. Eeuwenlang waren de subsistentialisten in de meerderheid, zo liet Streeck ons zien. Met daarna de opkomst van het kapitalisten na de Reformatie verschoof het evenwicht naar de expantionalisten. Werken werd geen noodzaak, maar een deugd. De welvaartsstaat heeft de scherpe kanten van het kapitalisme eraf gehaald, maar de belofte van een hogere levensstandaard, voor een betere toekomst voor de kinderen bleef bestaan.

In het huidige tijdsgewricht zich we steeds meer subsistentialisten op de arbeidsmarkt. Vooral bij parttimers. Het minder inkomen wordt gecompenseerd door meer tijd voor jezelf en voor het huishouden. Dus voor een minder druk bestaan. Zo werkt twee derde van de pas afgestudeerde vrouwen parttime, ook al zijn er geen kinderen¹. De Nederlandse Bank (DNB) stelt voor om parttimers te verleiden door hun een betere beloning in het vooruitzicht te stellen². In een enquête van dezelfde bank geeft echter 22% van de parttimers aan geen hoger inkomen nodig te hebben. Een betere beloning zou bij deze groep dan ook wel eens averechts kunnen werken. *‘Voor meer geld hoef ik het niet (meer) te doen, dus dan kan ik minder werken en meer tijd over houden voor mezelf’*. Frank zou er wel blij mee zijn.

---

¹ [Vrouwen werken meteen na afstuderen al vaker in deeltijd dan mannen \(cbs.nl\)](https://www.cbs.nl/nl-nl/onderzoek-en-publicaties/2022/11/vrouwen-werken-meteen-na-afstuderen-al-vaker-in-deeltijd-dan-mannen)

² [Wat mensen prikkelt om meer of minder te werken \(dnb.nl\)](https://www.dnb.nl/nieuws/2023/01/wat-mensen-prikkelt-om-meer-of-minder-te-werken)

Parttime werk is deels een luxe die in stand gehouden worden door inkomensongelijkheid³. Want onderaan het loongebouw moet er fulltime gewerkt worden, omdat anders het inkomen te laag is. Als je de arbeidsparticipatie van bovengenoemde groep parttime werkenden wil verhogen, zou je dus eigenlijk hun uurloon moeten verlagen. Dan komen de Franken onder ons de maand niet rond en stijgt de gevoelde noodzaak om meer te werken. Een onmogelijke oplossing gezien de maatschappelijke onrust, die dan zal ontstaan. Het onderzoek van de DNB leert ons gelukkig dat 1 op de 10 parttimers zou overwegen meer uren te werken als ze door hun werkgever gevraagd zouden worden. Dit lijkt me een verstandigere strategie.

---

³ [Parttime werken: een sprookje met een ongelukkig einde? | Blogs | a.s.r. \(asr.nl\)](#)